

Slutrapport

Projekt Ökad skolenärvaro
januari 2015 – december 2016

Teamet ökad skolenärvaro

Ann Gottfridsson

Hasse Larsson

Per Wirén

Michael Lidman

Sammanfattning

Projektet Ökad skolnärvaro har varit ett samarbete mellan Utbildningsförvaltningen och Omsorgs- och socialförvaltningen och pågått från januari 2015 till december 2016. Projektets arbete har styrts av direktiv som innebar att ta fram en modell för hur skolorna ska arbeta hälsofrämjande och förebyggande samt kliniskt arbeta med elever. Vi har också haft hjälp av en projektplan som är hämtad från "Praktisk Projekt Styrning". I början av projektet använde vi begreppet hemmasittare men vi har under arbetets gång valt att istället prata om elever med problematisk skolfrånvaro. I arbetet är det faktorer i omgivningen runt en elev vi har påverkat och förändrat, inte eleven. En elev är inte en hemmasittare eller en diagnos.

Inledningsvis gjordes en kartläggning av Lidingös alla skolor som visade att skolorna hanterar skolfrånvaro olika. Kartläggningen visade att det behövde skapas gemensamma övergripande rutiner som innebar att lärare måste registrera frånvaro på sina lektioner, att en handlingsplan för frånvaro tas fram och att frånvaron måste följas upp på skolorna och även centralt av huvudman. Statistiken som togs fram visade på 56 elever med oroväckande hög skolfrånvaro. Av dessa var 17 elever hemmasittande. Teamet har studerat rapporter, kontaktat andra kommuner och gjort studiebesök för att få kunskap om ämnet skolfrånvaro. Vi har även skrivit en sammanfattning för att ge kunskap och inspirera för arbete med frågan. Skriften heter "Introduktion till Ökad skolnärvaro".

Projektet tog emot 30 ansökningar. Sammanlagt har projektet haft insats kring 18 elever. Av dessa har 14 ökat sin närvaro.

Arbetet med eleverna och deras familjer har utgått ifrån Hemmasittarprogrammet (HSP). Lidingö Stad är certifierade i metoden och alla behandlare i projektet är utbildade. Framgångsfaktorer i arbetet har varit: flexibilitet, tid och samarbete.

Projektet har tagit fram en närvarorutin som ska gälla på alla kommunala skolor, friskolorna erbjuds att använda den. Närvarorutinens syfte är att förebygga, upptäcka och tidigt reagera på skolfrånvaro. För att stötta Lidingös föräldrar har projektet producerat en föräldrafolder som innehåller konkreta råd hur föräldrar kan hjälpa sitt barn till en positiv skolgång.

Projektets rekommendationer:

Ett team som arbetar utifrån Hemmasittarprogrammet och bygger på ett samarbete mellan Omsorgs- och socialförvaltningen och Utbildningsförvaltningen.

Ansvarsgrupp på Utbildningsförvaltningen som följer upp elever med hög frånvaro.

Närvarrutinen ska förvaltas av Barn- och elevhälsan som även följer upp arbetet med närvarrutinerna.

Systematisk uppföljning som centralt sammanställer frånvarostatistiken på Lidingös skolor.

Central mellanstation med uppdrag att ta emot elever under en begränsad period.

Fortsatt utveckling av samarbetet mellan förvaltningarna.

Skolfrånvaroarbeta på gymnasiet utvecklas

Samarbetet med fritidsgårdarna utvecklas

Innehållsförteckning

Slutrapport	0
Projekt Ökad skolnärvaro januari 2015 – december 2016.....	0
Sammanfattning.....	1
Bakgrund.....	3
Arbetsgång.....	3
PPS.....	3
Kartläggning.....	4
Statistik.....	5
Introduktion till Ökad skolnärvaro.....	9
Framtagandet av föräldrafolder.....	9
Framtagandet av närvarorutinen	9
Testperiod.....	10
Möten	10
Närvaroteam.....	11
Arbete med elever	11
Erfarenheter från behandlingsarbetet	12
Framgångsfaktorer när det gäller behandlingsarbetet	13
Samverkan.....	13
Kontakt med media	14
Kommentarer angående vårt arbete.....	15
Modellen.....	15
Närvarorutin.....	15
Föräldrafolder.....	15
Samverkan.....	16
Arbete med elever	16
Framåtblick.....	17
Team.....	17
Närvarorutinerna och uppföljning.....	17
Mellanstation, utvecklingsområde och samverkan	18
Organisation.....	18

Bakgrund

Under åren 2013-2014 genomförde Lidingö stad ett samverkansprojekt kallat Hemmasittarprojektet. Projektet var ett samarbete mellan socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen. Syftet var att bygga upp en verksamhet som fångar upp de elever som inte närvarar i skolan, så kallade hemmasittare. Målgruppen var elever i grundskolan. Arbetet med eleverna utgick ifrån Magelungens Hemmasittarprogram. Parallellt med Hemmasittarprojektet pågick ett annat arbete inom kommunen under Kultur och fritidsförvaltningen, kallat "Särskilt ungdomsstöd" vars uppgift var att stötta skolorna i arbetet med elever med problematisk skolgång. Arbetet avslutades 2014.

I december 2014 genomförde Lidingö stads dåvarande enhet för kvalitet och utveckling en utvärdering av hemmasittarprojektet som visade att skolorna saknade metoder, kunskap och stöd för att på ett mer effektivt sätt kunna arbeta för ökad skolnärvaro och förhindra att elever blir så kallade hemmasittare. Utvärderingen visade att Lidingö Stad bör arbeta vidare med frågan, "*Lidingö saknar många av de delar som i studier har konstaterats som framgångsfaktorer*".

Med detta som bakgrund fanns ett behov av att ta fram en modell för hur skolan ska arbeta för ökad skolnärvaro hos elever som riskerar att bli hemmasittare. Dessutom fanns ett behov av att fortsätta arbeta med hemmasittare utifrån HSP-modellen för att implementera detta arbete på ett bättre sätt.

Arbetsgång

PPS

Projektet arbetade med Lidingö stads verktyg för praktisk projektstyrning, PPS och valde modell mini. Syftet med att alla som arbetar i staden använder samma projektmodell är att skapa samsyn på projektarbete inom Lidingö stad. Projektmodellen klargör olika roller, vilka dokument som styr samt vad som gör att ett projekt lyckas. PPS är en verktygslåda online med många användbara mallar som ger ett bra stöd i projektarbete.

Här följer en beskrivning av mallarna projektet använt:

Projektdirektiv Syftet med projektdirektivet är att ge underlag och förutsättningar för start av ett projekt samt ange styrande ramar för förberedelsearbetet. Direktivet beskriver varför projektet ska startas genom att ange den effekt/nytta projektets resultat ska bidra till i verksamheten. Projektägaren är ansvarig för innehållet i direktivet. Projektdirektivet ska spegla beställarens förväntningar på projektet.

Projektplan Syftet med projektplanen är att identifiera, definiera och avgränsa projektets åtagande. I projektplanens nio huvudavsnitt beskrivs viktiga resultat som projektet ska leverera samt hur arbetet ska genomföras. Projektledaren är ansvarig för innehållet i projektplanen. Projektplanen ska godkännas på styrgruppsmöte. En godkänd projektplan ersätter projektdirektivet. En tidsplan, ansvarsfördelning, intressent- och risklista ingår också i planen. Projektplanen är överenskommelsen mellan projektledare och styrgrupp under projektets gång. Justering av detta dokument är alltid ett styrgruppsbeslut.

Slutrapport Syftet med slutrapporten är att redovisa projektets måluppfyllelse, olika deltagargrupperns erfarenheter samt ge rekommendation till ett förbättrat arbetssätt. I rapporten redovisas synpunkter från projektets olika deltagargrupper avseende t.ex. arbetsformer, verktyg, organisation med mera. Genom denna återmatning bidrar slutrapporten till att skapa goda förutsättningar för kommande projekt. Projektledaren är ansvarig för innehållet i slutrapporten och slutrapporten godkänns av styrgruppen.

Kommentar:

Att arbeta efter ett direktiv och en projektplan ger en bra stabilitet och grund för vilka prioriteringar som är viktiga för att nå de mål som projektet är till för och ger de riktlinjer som behövs för att få en bra struktur på arbetet för alla deltagare.

Det har funnits vissa organisatoriska hinder för styrgruppens arbete i samband med de omorganisationer som skett inom staden under projekttiden. Det har bland annat inneburit en viss tidsförskjutning med delar i projektet, framförallt närvarorutinens färdigställande. De inberoenden och avgränsningar som varit viktiga för projektet har påverkats och betydelsefulla möten har ställts in. Styrgruppen har under projekttiden bytt medlemmar som inte varit tillräckligt insatta i projektet vilket medfört vissa svårigheter.

Bilaga 1 (PPS slutrapport)

Kartläggning

Projektet gjorde en kartläggning i februari/mars 2015. Statistik från 23 skolenheter samlades in och skolledare intervjuades kring frånvarohantering. Materialet sammanställdes och visade på tio utvecklingsområden.

- En tydlig handlingsplan för närvaro, åtgärdstrappa.
- Rutiner för hantering av beviljad ledighet.
- Systematisk och kontinuerlig uppföljning av frånvaro, på varje skola och av huvudman.
- Tydliga rekommendationer, från huvudman, angående ledighetsansökan.
- Att det skapas tydliga övergripande rutiner för registrering av frånvaro.
- Att spärrar läggs in i närvarosystemet som larmar vid frånvaro.
- Att det finns ett pågående implementeringsarbete ute på skolorna angående registrering.
- Att tydligare involvera föräldrar och elever i arbetet med närvaro/frånvaro.
- Att det ska vara enklare för skolorna att sammanställa och ta fram statistik.
- En tydligare samsyn hos nyckelgrupper när det gäller arbetet med frånvaro

Bilaga 2 (kartläggning av Lidingös skolor)

Baslinjemätning

Projektet genomförde två baslinjemätningar. En mätning i den inledande kartläggningen 2015 och en samma period 2016. Resultatet visade:

19 januari till den 20 februari 2015: Det fanns 56 elever med oroväckande hög frånvaro (50 - 100%). 17 hemmasittande elever

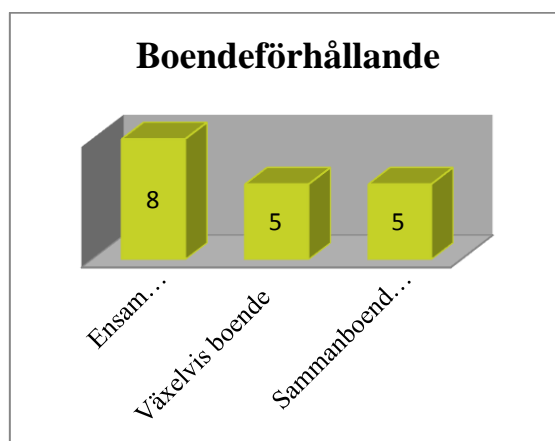
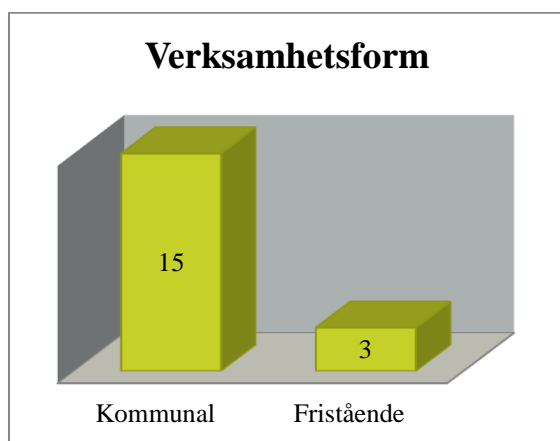
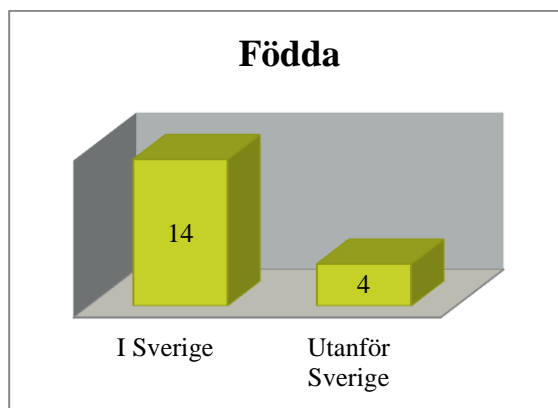
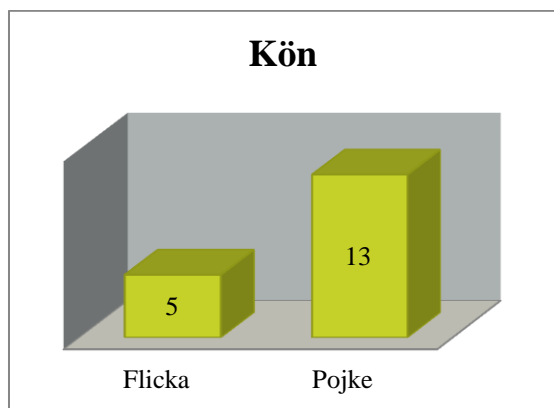
18 januari till 19 februari 2016: Det fanns 57 elever med oroväckande hög frånvaro (50 - 100%). 10 hemmasittande elever.

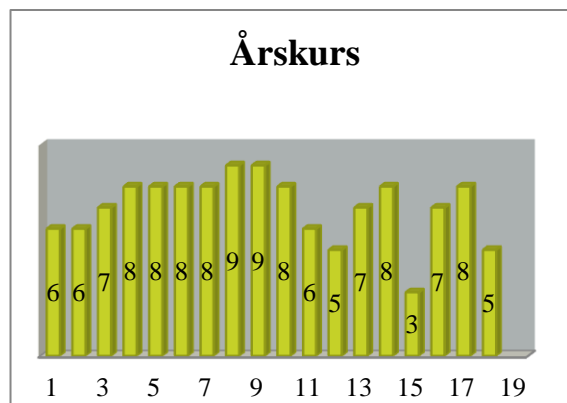
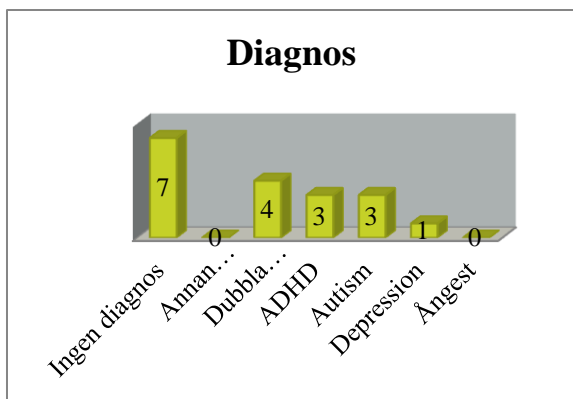
Bilaga 3 (Baslinjemätning)

Statistik

Projektet har tagit emot 30 ansökningar och av dessa har vi haft insats kring 13 elever. Sammanlagt har projektet arbetat med 18 elever. Vi hade med oss 5 elever in i projektet. Tre elever tillhörde Särskilt ungdomsstöd varav två med uttagerande- och en med hemmasittande problematik och två elever följde med från Hemmasittarprojektet. Dessa 5 elever avslutades under projekts första termin.

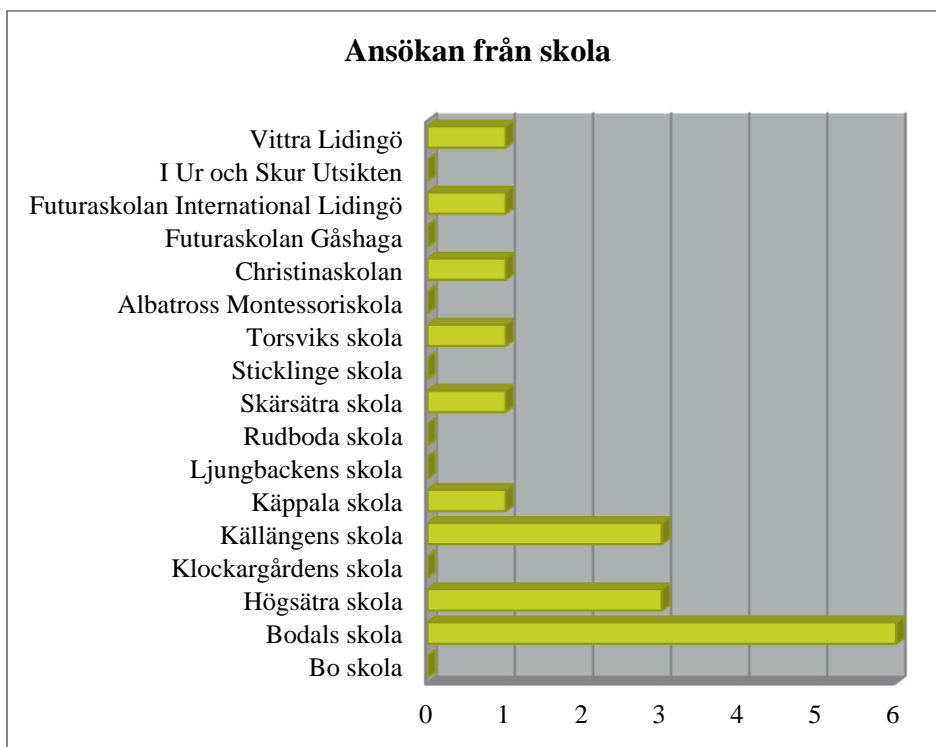
Vi har fört statistik på de elever vi haft i projektet och nedan presenteras en sammanställning.

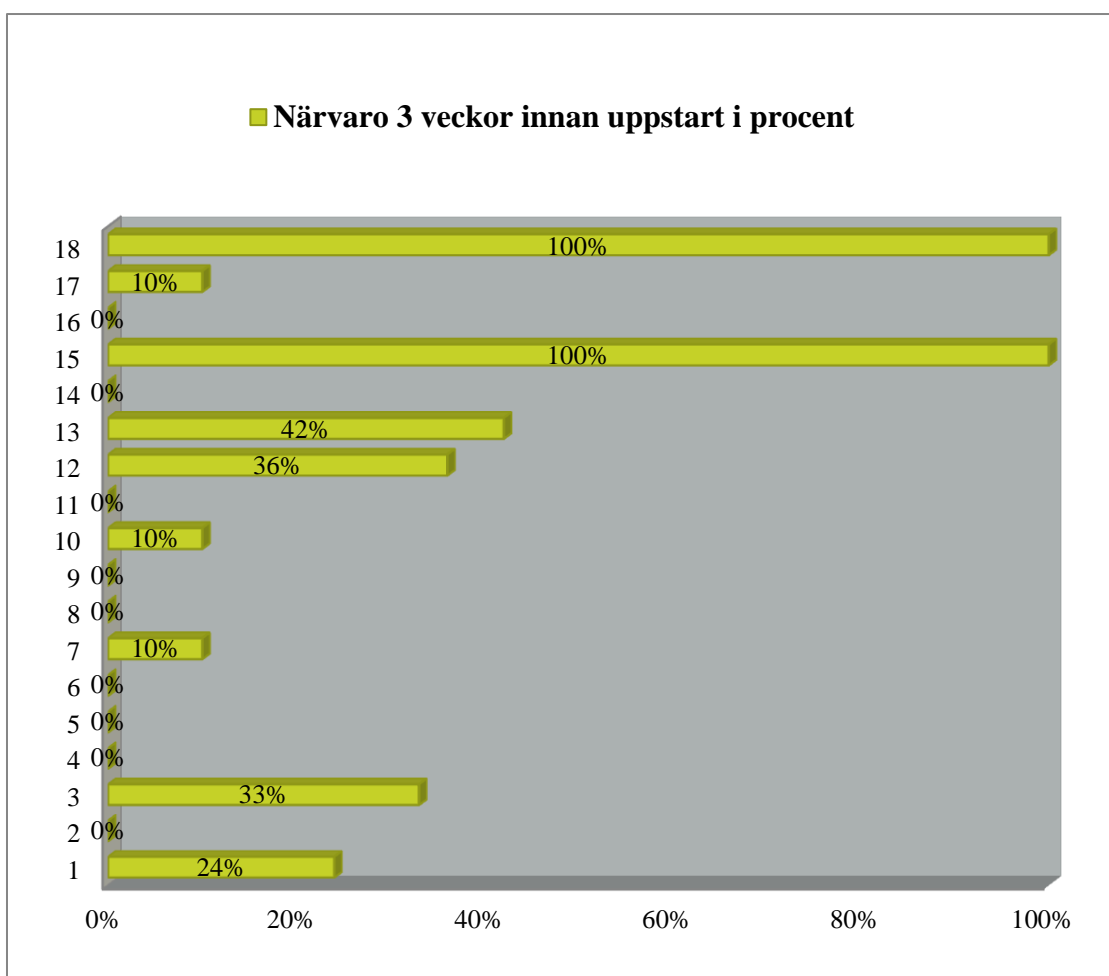
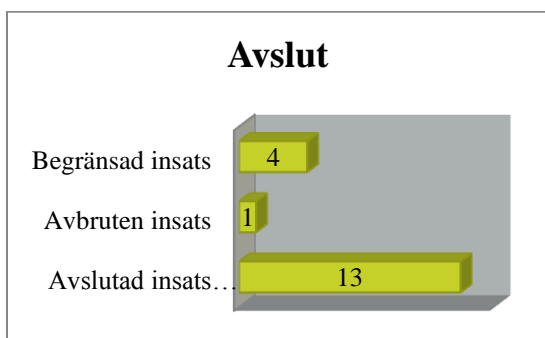
Sammanställningen visar att av de elever vi arbetade med var flertal killar och eleverna kom från årskurserna 6 – 9, med en överrepresentation av elever från år 8. Av de ärende vi arbetat med har flest ansökningar kommit från kommunala skolor och framför allt från en skola. Diagnoser som var vanligast var ADHD och autism. 5 elever hade en ADHD diagnos och 7 elever hade en diagnos inom autismspektrum. Bland de elever som hade dubbla diagnoser fanns också dyslexi, trots, uppförandestörning, huvudvärk och maladaptiv stressreaktion. Tre elever utreddes under projektet. 7 elever hade ingen diagnos.

Det var ingen större skillnad på om eleven hade föräldrar som var ensamstående, sammanboende eller att eleven hade ett växelsvis boende. Av 18 elever var det 4 elever som inte var födda i Sverige. Våra insatser kring eleverna har framförallt varit stöd på morgonen, samtal med föräldrar och elev, samarbete med skola och behandlingens kartläggning.

Ansökningarna till projektet kom framför allt från de kommunala skolorna. Det var tre ansökningar från friskolor. Det varierade hur länge vi arbetade med en elev.

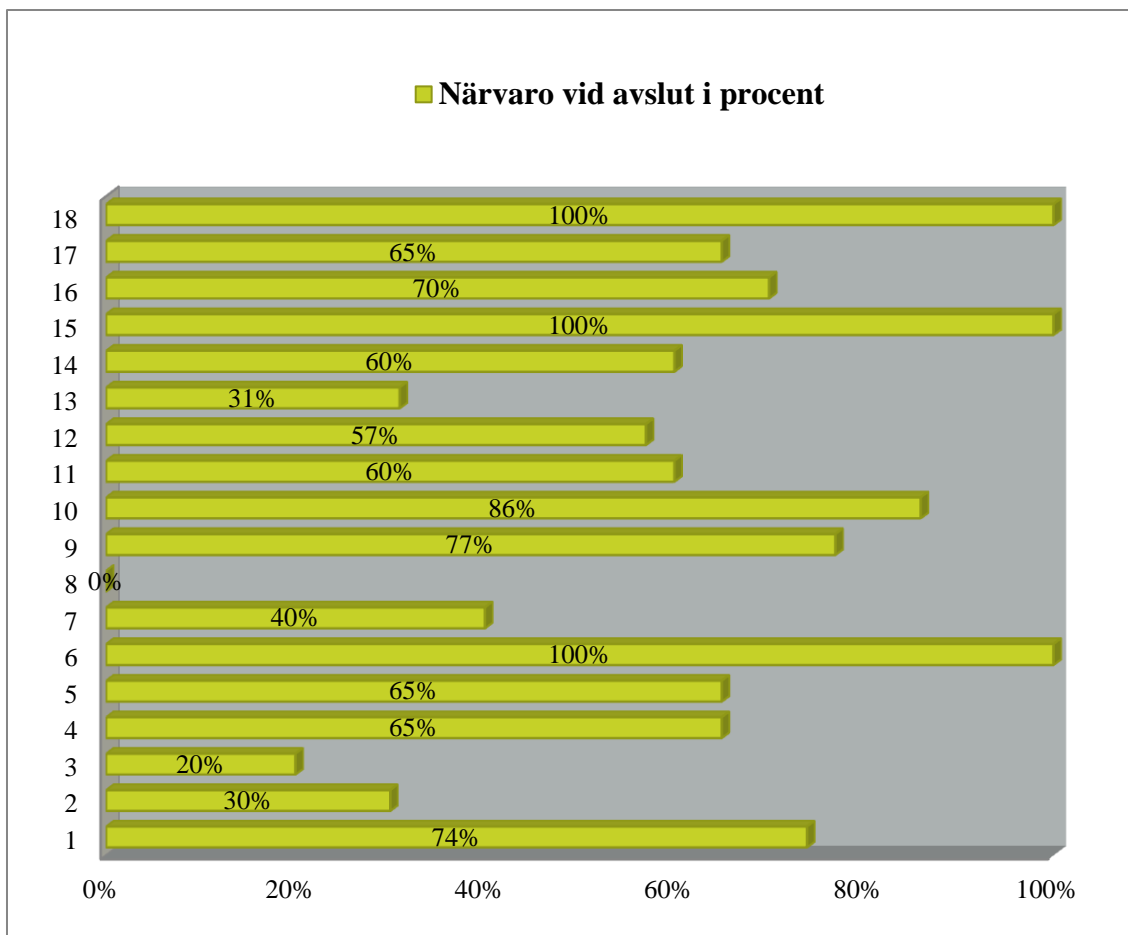
7 elever mellan 15 – 25 veckor. 2 elever mellan 25 – 40 veckor. 4 elever mellan 50 -70 veckor. De fem elever som följde med in i projektet hade alla över 77 veckors kontakt med behandlare. 13 elever avslutades enligt program.

Av de 9 elever som hade 0 % närvaro vid uppstart hade närvaron ökat för 7 elever till mellan 60 % - 100 %. En elev hade ökat närvaron till 30 %. En elev hade kvar 0 % närvaro vid avslut. Av de 7 elever som hade en närvaro mellan 10 % – 42 % vid uppstart hade närvaron ökat för 5 elever till 40 % - 86 %. Två elever hade minskat sin närvaro från 42 % till 31 % och från 33 % till 20 %.

Två elever hade 100 % närvaro både vid uppstart och vid avslut.

Kommentar:

Nästan hälften av eleverna projektet arbetat med hade ingen diagnos. Vi har sett att även elever utan diagnoser har hög frånvaro och på olika sätt svårt i skolan. Att få kunskap om orsakerna till elevernas frånvaro innebär att skolan får information om elevernas mående och elevernas behov av mer stöd.

I arbetet är det faktorer i omgivningen runt en elev vi kan påverka och förändra, inte eleven. En elev är inte en hemmasittare eller en diagnos.

Av de 30 ansökningarna till projektet var fördelningen 16 pojkar och 14 flickor vilket visade att problematisk skolfrånvaro är jämnt fördelat bland könen.

Elevarbetet kan ta tid men behöver inte göra det, då ett bra samarbete och en bra planering mellan vårdnadshavare, behandlare och skola kan underlätta elevens återgång till skolan.

I de elevarbeten närvaron inte ökat har vi en hypotes om att samarbetet mellan behandlare, föräldrar och skola inte varit optimalt. När samarbetet inte haft samma mål och planering ställer det till det för eleven.

Vi har arbetat med tre elever som haft annan problematik än hemmasittande som kriminalitet eller droger. I de fallen har vi gjort en kartläggning och bidragit med ett begränsat

föräldrastöd. Dessa elever behöver en annan typ av insats som kräver ett annat upplägg än Hemmasittarprogrammet och även ett annat behandlingssamarbete.

Elever med någon form av anpassad undervisningsform och schema måste få sin närvaro registrerad utifrån anpassningar. En elev som gått i skolans studio en timme varje dag ska inte få ogiltig frånvaro registrerad på grund av att hon inte följt klassens schema. Hur skolorna registrerar frånvaro för dessa elever behöver ses över.

En skola utmärkte sig med flest ansökningar, vilket kan förklaras med att skolan hade fler elever med problematisk skolfrånvaro och att skolan var bra på att samarbeta med andra resurser och att de registrerade elevernas frånvaro.

Lidingö Stads friskolor har möjlighet att använda sig av hemkommunens stöd, men vi undrade om friskolorna inte gjorde det i lika stor utsträckning som de kommunala av olika anledningar som kan bero på bristande information. Det är viktigt att det finns ett nära samarbete mellan de kommunala skolorna och friskolorna.

Introduktion till Ökad skolnärvaro

En av framgångsfaktorerna har varit att teamet haft kunskap om frågan. Därför har vi tagit del av litteratur, rapporter kring hemmasittande elever och skolfrånvaro. Projektet har varit i kontakt med kommuner och tagit del av utvärderingar och rapporter som gjorts av liknande projektarbeten och även verksamheter som blivit permanentade med inriktning skolfrånvaro. Detta resulterade i att vi skrev ”Introduktion till Ökad skolnärvaro” med syfte att göra en kortare sammanställning för att ge kunskap och inspirera. Den tar upp hur kommunen ska planera arbetet med skolfrånvaro, risk- och skyddsfaktorer, orsaker till frånvaro, förebyggande arbete och tillämpad lagstiftning. Texten ska revideras en gång innan projektets avslut. Introduktion till Ökad skolnärvaro kommer finnas tillgänglig efter projektet på Ö-nätet och även på stadens hemsida.

Bilaga 4 (Introduktion till ökad skolnärvaro)

Framtagandet av föräldrafolder

Foldern togs fram då vi såg ett behov av en strukturerad och riktad information till föräldrar på Lidingö. Syftet är att konkret visa hur de kan stötta sina barn till en positiv skolgång och hög skolnärvaro. Texten bygger på information från litteratur och från liknande arbeten i andra kommuner, men är även baserad på erfarenheter från jobbet med elever och föräldrar utifrån våra tidigare roller som lärare, familjebehandlare och fritidsledare.

Bilaga 5 (Föräldrafolder)

Framtagandet av närvarorutinen

Rutinerna för Ökad skolnärvaro bygger på information och inspiration från andra kommuner och skolor, men även från skolor och personal på Lidingö. Innehållet är också baserat på styrdokument och facklitteratur. Rutinerna innehåller även en enkel och en fördjupad kartläggning som skolan ska använda för att få rätt kunskap om elevens situation för rätt åtgärder. Projektet ville skapa en modell som fungerade för den struktur som råder på

Lidingö. När vi hade tagit fram ett förslag på rutin skickades den på remiss till en referensgrupp bestående av representanter från olika professioner/funktioner. I referensgruppen ingick psykolog, rektor för kommunal skola, rektor för friskola, specialpedagog, kurator, representanter från BUP, skolsköterska, familjebehandlare, socialsekreterare och fritidspedagog/enhetschef. Vi tog också hjälp av regeringens utredare i frågan om skolnärvaro Malin Gren Landell. Rektorsgruppen fick även titta igenom förslaget innan vi slutligen hade en färdig rutin att testa ute på skolorna.

Bilaga 6, 7, 8 (rutiner för ökad skolnärvaro, enkel kartläggning, fördjupad kartläggning)

Testperiod

Under perioden januari till september 2016 testades rutinerna för ökad skolnärvaro på Lidingös alla grundskolor. Efter testperioden samlades synpunkter in för slutrevidering innan den slutgiltiga versionen blev klar.

Här följer några kommentarer till rutinerna:

”Vi har studerat materialet i detalj och har egentligen inget att erinra. Ingen mening att ordagrant nagelfara varje formulering. Det är tydligt och bra som det är. Däremot så behöver vi se över våra rutiner för att säkerställa att vi håller vår del av avtalet.”

”Jag har använt kartläggningen ”en fördjupad kartläggning” och varit nöjd så långt. Jag ser inte annat än att dessa blanketter skulle fungera fint för mig och skolan utifrån vilken eventuell frånvaroproblematik som finns eller skulle kunna finnas i dag.”

Möten

Projektet har haft ett flertal möten inom och utanför kommunen för att inhämta information, men även för att förmedla kunskap om vårt arbete. Här följer en lista på de vi träffat och de möten vi deltagit på:

- Verksamhetsrådets träff - Omsorgs- och socialförvaltningen
- Projektets referensgrupp
- Kvalitetsforum
- Omsorgs- och socialnämnd
- Utbildningsnämnd
- Kuratorsmöten
- BUP
- Lidingös ungdomsnätverk
- Fritidsledarmöte
- Assistentträff
- Elevhälsans medicinska insatser
- Närvaroteamet i Sundvall
- SIV (stöd i vardagen) team, från Lidköping
- Rinkeby/Kista närvaroteam
- Farsta SDF
- Täby, närvaroteam
- SKL, Sveriges kommuner och landsting

- Prestationsprinsen
- AB Vårlyjus
- Magelungen Akademi
- Svalnäs - skola med behandling

Externa föreläsningar

- Hemmasittarkonferens i Uppsala
- Prestationsprinsens utbildning för arbete med hemmasittare (vid två tillfällen)
- Orsa/Mora/Älvdalens kommuner

Närvaroteam

Teamet Ökad skolnärvaro har bestått av en projektledare, en socionom, en pedagog och en fritidsledare. I elevärenden har det alltid varit två behandlare involverade där en har haft huvudansvaret. Teamet har varje vecka haft ett teammöte där vi planerat veckan och diskuterat nya elevärenden/ansökningar, ett ärendemöte där vi pratat om de elever vi jobbat med och reflektionsmöte varannan vecka. Teamet har fått handledning av Magelungen.

Arbete med elever

Behandlingsarbetet har utgått från Hemmasittarprogrammet (HSP) från Magelungen utbildning. Lidingö Stad är certifierade i metoden och alla behandlare i projektet har gått utbildningen. Metoden bygger på inlärningsteori och kognitiv beteendeterapi.

Metoden har tre faser:

Kartläggningsfas

- Insamling av material som exempelvis tidigare utredningar eller insatser.
- Intervjuer med elev, vårdnadshavare och skola.
- Fylla i skattningsformulär – SDQ (Styrkor och svårigheter), HAD (Ångest och depression) och Livets steg.
- Sammanställning och analys.
- Målbeskrivning – elev och vårdnadshavare formulerar mål på kort och lång sikt.
- Återgivning med elev, vårdnadshavare och skola.

Träningsfas

- Exponering.
- Förstärkningsscheman.
- Samarbete med skola och föräldrar.
- Skolnärmande beteende.
- Arbete i hemmet.

Vidmakthållandefas

- Elev och vårdnadshavare fyller i vidmakthållande dokument
- Familj och elev klarar kontakten med skola själva och det är en glesare kontakt med behandlare.

Kommentar:

Att arbeta utifrån en strukturerad modell har varit en trygghet och en framgångsfaktor. Grunden ligger i ett gediget kartläggningsarbete där vi ytterst noggrant gått igenom elevens bakgrund utifrån vårdnadshavares, elevs och skolans perspektiv. Eleven har varit delaktig under hela processen.

Erfarenheter från behandlingsarbetet

- Kartläggningen har en grundläggande betydelse för hela arbetet med elevens återgång till skolan. Syftet med kartläggningen är att samla in information för att få en så heltäckande bild som möjligt av elevens och familjens situation. Utifrån information och uppsatta mål görs en behandlingsplanering som sedan ligger till grund för arbetet. När kartläggningen är färdig presenteras den för elev och vårdnadshavare genom att behandlarna visar den som en powerpointpresentation. Är det någon information som inte stämmer ändras den direkt på datorn. Vårdnadshavarna får sedan med sig en kopia. Kartläggningen och målen presenteras sedan för skolan efter att vårdnadshavare och elev godkänt vilken information som skolan får ta del av. Kartläggningen är ett levande dokument och kan förändras och fyllas på under behandlingens gång.
- Inledningsvis har det varit två som arbetat med kartläggningen och en behandlare som ansvarat för det fortsatta arbetet. Det har varit en trygghet för familjen med en person som kan historien och som har tät kontakt med familjen.

Vi har också erfarenhet av att familjen och eleven tycker att det är mer bekvämt om det är samma person som är i hemmet och stöttar vid exempelvis morgonrutinerna. Nackdelarna med att vara ensam behandlare är att det blir skört vid exempelvis sjukdom eller annan frånvaro. I arbetet med vissa elever har vi bedömt att det är nödvändigt att arbeta i par.

- Som behandlare har det varit viktigt att se alla framsteg och hela tiden visa på och uppmärksamma dessa, det som vi kallat skolnärmande beteenden. Större framsteg som varit mer synliga: Att eleven inte längre är isolerad i hemma. Att eleven aktiverat sig. Att eleven är tillbaka i skolan. Att eleven klarat ett prov. Att eleven fått betyg.

Andra, inte lika tydliga framsteg som vi har uppmärksammat har varit: Att eleven gått upp på morgonen. Att eleven klätt på sig. Att eleven lämnat huset och gått ut till bilen. Att eleven tagit sig till parkeringen utanför skolan. Att kommunikationen och stämningen i hemmet blivit bättre. Att eleven pratat om skolan hemma. Att eleven tänkt på att göra provet i skolan.

- När det inte verkar ske någon förändring har det vid flera tillfällen varit viktigt att inte rusa iväg och ändra planeringen. Men det har varit en utmaning att våga hålla fast vid en planering fast ingen förändring verkar ske. Även olika bakslag i behandlingen hör till men brukar inte vara någon anledning till att frånga en uppgjord planering. En långsiktig målsättning ska bestå av flera tidsmässigt korta planeringar, vilket möjliggör flexibilitet i behandlingen.

- Behandlingskontakten behöver inte men kan ta tid. En behandling som inte innehåller flera förändringar och inte strävar efter snabba resultat, blir i regel mer hållbar. Det är många personers agendor att ta hänsyn till i ett behandlingsarbete. Vanor och förhållningsätt som har byggts upp under lång tid av elev och dennes nätverk tar tid att förändra.

Röst från en elev som är tillbaka i skolan: ”Det var för att ni trodde på mig och att det fick ta tid.”

- I planeringarna som ska främja ett skolnärmande beteende är det viktigt att skolan är delaktig. Planeringen som skolan gör för att beredskapen ska vara god när eleven är mogen att komma tillbaka och återuppta studierna ska göras tillsammans med elev och vårdnadshavare. Många korta uppföljningsmöten med skola och vårdnadshavare gör arbetet med anpassningar effektivare. Skolan och familjen kan behöva stöd i att återuppbygga ett fungerande samarbete och en bra, hållbar relation.
- Huvudpersonen är eleven och allt arbete måste utgå ifrån att behandlarna lyssnar på eleven. Eleven måste vara med i planering och målbeskrivningar. Vid möten då elev inte är med måste elevens röst på något sätt komma fram.

Framgångsfaktorer när det gäller behandlingsarbetet

- Det har varit förutsättning för arbetet och en viktig del av behandlingen att det har gjorts en tydlig kartläggning.
- Behandlingen har utgått från konkreta och tydligt formulerade mål.
- Elevens skolgång ska vara ”på riktigt”, med rätt krav och med skoluppgifter som innebär att eleven ska prestera.
- Centralt i behandlingen har varit att lyssna på eleven.
- Det har varit viktigt med tät kontakt med elevens skola.
- Samarbetet har byggt på nära kommunikation mellan föräldrar och behandlare.
- Behandlare och skola ska registrera rätt närvaro i behandlingsarbetet.
- Vi tror det har varit viktigt med olika kompetens i teamet.
- Arbetet har byggt på att behandlare har varit flexibla.

Bilaga 9 (sammanställning av elevarbetet)

Samverkan

Projektet har haft som målsättning att samverka med förvaltningar, professioner och andra instanser/organisationer som kan finnas runt eleven. I projektet har vi haft en referensgrupp vars deltagare haft olika funktioner inom och utanför Lidingö Stad. Det har funnits en styrgrupp där representanter från Utbildningsförvaltningen och Omsorgs- och

socialförvaltningen ingått. Projektet har även bidragit till förvaltningsövergripande diskussioner.

- **Familjeresursenheten** är en insats med uppdrag att stötta elev och familj utifrån ett familjeperspektiv, då skolans resurser inte räcker till. Vi har samarbetat kring ett antal elever under projektets gång.
- **Barn och ungdomspsykiatri (Bup)** har varit involverade i ett flertal elevärenden. De har gjort utredningar och stöttat elever med diagnos genom bland annat samtalsstöd.
- **Fritidsgårdarna** har haft en viktig funktion för de barn och unga som projektet arbetat med. Samverkan med skolan med skolan har varit en framgångsfaktor samtidigt som fritidsgården har fungerat som en positiv arena utan de krav som finns i skolmiljön.
- **Föreningslivet** och dess ideella ledare är oerhört viktiga för dessa barn och ungdomar. Projektet har samverkat med Breviks sjöscoutkår.
- **Psykologerna** på vårdcentralerna som haft samtalskontakter med vissa av de elever vi arbetat med. De har även deltagit på skolmöten då vi gjort upp gemensam planering.

Kommentar:

Kultur och fritid som kommer att införlivas i utbildningsförvaltningen är en självklar samarbetspartner som i dag gör ett viktigt jobb bland annat genom ungdomsverksamheterna och fritidsklubbarna på fritidsgårdarna. Vi efterlyser ett ännu större samarbete med skolan i det främjande och förebyggande arbetet till exempel under raster och i caféverksamheter, men även under lov och helger. Barn- och ungdomspsykiatri behöver på ett tydligare sätt finnas med i arbetet med skolnärvaro. Väntetiderna för neuropsykiatrisk utredning bör förkortas för elever med skolnärvaroproblematik.

För barn och ungdomar med särskilda behov kan ett medlemskap i en förening vara avgörande för att få en rik fritid och med det en stärkt självkänsla. Att ta steget in kan vara främmande och lite pirrigt första träffarna, både för ungdomen och för ledarna. Förälder eller annan nära vuxen bör därför följa med de första gångerna och hjälpa till att stärka relationen mellan ledare och ungdom.

Kontakt med media

Under arbetets gång har projekt Ökad skolnärvaro blivit intervjuade i av tidningar (DN och Mitt i Lidingö) och medverkat i Sveriges radio (P1 och P4). Dessutom har projektet föreläst på en konferens (Hemmasittarkonferensen i Uppsala) som kommer att TV-sändas i januari av UR-samtiden.

Kommentarer angående vårt arbete

”För mig som har följt er från början och hur ni har kämpat och trott på detta och allt det ni gör på olika nivåer, själv blir jag stolt över att arbeta för Lidingö stads ungdomar när man får läsa denna fina artikel. Ni har satt avtryck i inte bara i länet utan även i Sverige.”

”Hej, ni är Lidingö stads fantastiska flaggskepp!! Vilken superfin artikel och vilket kanonjobb ni gör!!

Vilket förtroende både pojke och föräldrar har för er, och vilken god förebild för alla andra familjer med samma svårigheter, skänker verkligen hopp.”

Modellen

Modellen är ett förslag på ett övergripande samarbete mellan förvaltningar med ett huvudansvar hos Omsorgs- och socialförvaltningen och Utbildningsförvaltningen med ett närvaroteam som spindel i nätet. En närvarorutin finns för hur skolan ska arbeta med frånvaro och få elever att välja att gå till skolan.

Närvarorutin

Syftet med rutinerna är att förebygga, upptäcka och tidigt reagera på skolfrånvaro. Rutinerna innehåller åtgärder, ansvar och förslag på samverkan. ***En förutsättning för att elever i ett tidigt skede ska få rätt stöd är att lärare registrerar frånvaron.*** Rutinen gäller för stadens grundskolor och friskolorna erbjuds att använda närvarorutinen.

Under projekttiden har stadens grundskolor fått en ny lär plattform för bland annat närvaroregistrering, V-klass.

Rutinens innehåll

I rutinen **definieras frånvaro** som giltig och ogiltig, ett frånvarotillfälle som en lektion eller tre sena ankomster och hög frånvaro som all frånvaro över 10 %. **Problematiske frånvaro** är en grupp frånvarobeteenden som skolk, hemmasittande, korridorsvandring, återkommande sen ankomst och återkommande giltig frånvaro. Under rubriken **tidiga tecken** på frånvarobeteenden listas exempel på vilka beteenden som på sikt kan leda till problematisk skolfrånvaro. Under rubriken **uppföljning och tydlighet** betonas vikten av struktur och förutsägbarhet i skolan.

Rutinen innehåller **5 steg** där insatsen intensifieras då frånvaron ökar. Det beskrivs tydligt hur arbetsgången ser ut, vem som ansvarar och hur det ska dokumenteras.

Kopplat till rutinen finns två **kartlägningsdokument** som ska användas av skolan för att kartlägga elevens situation. Eleven ska alltid vara delaktig i kartläggningen.

Föräldrafolder

Föräldrafoldern är en skrift som vänder sig till föräldrar på Lidingö. Här finns tips om hur föräldrar kan stötta sina barn till en fungerande skolgång med fokus på närvaro och även vikten av att prata positivt om skolan. Vilka förväntningar föräldrar ska ha på skolan och vilka förväntningar skolan har på föräldrar beskrivs här. Foldern innehåller också information om vilka rutiner som gäller för frånvaro på Lidingös alla skolor och kontaktuppgifter till viktiga personer och funktioner som kan vara behjälpliga. Det finns en folder som vänder sig till alla

föräldrar, men även fördjupad information under fliken elevhälsa på Lidingö stads hemsida och på Ö-nätet.

Samverkan

Arbetet med ökad skolnärvaro bygger på samarbete mellan elev, vårdnadshavare och skola, parallellt med förvaltningsövergripande samverkan.

När skolan signalerar att en elev inte är i skolan ska rutiner för ökad skolnärvaro följas. Där poängteras samverkan med olika parter som familjeenheten, familjeresursenheten, habilitering, Bup, fritidsgården, ungdomsmottagningen och föreningar.

- Familjeenheten har representanter som regelbundet finns på skolorna och som deltar på personalmöten, lärarkonferenser och samverkar med elevhälsan.
- Familjeresursenheten är en frivillig insats med uppdrag att stötta, barn, ungdom och familj utifrån ett familjeperspektiv, då skolans resurser inte räcker till.
- Habiliteringen kan ge stöd till familjer och elever då skolfrånvaron kopplas till en specifik diagnos.
- Barn och ungdomspsykiatri (Bup) ger förtur till barn och ungdomar med problematisk skolfrånvaro.
- Fritidsgårdarna har en viktig funktion för barn och unga som riskerar att utveckla en problematisk skolfrånvaro. Samverkan med skolan med skolan är en framgångsfaktor samtidigt som fritidsgården måste få fungera som en positiv arena utan de krav som finns i skolmiljön.
- Till ungdomsmottagningen kan alla unga vända sig med sina funderingar kring sig själva, kompisar, hem och skola.
- Föreningslivet och dess ledare är oerhört viktiga för dessa barn och ungdomar. Även här förespråkar vi ett samarbete med fokus på skolfrånvaro.
- Vårdcentralernas psykologer är en viktig samarbetspartner.

Arbete med elever

Skola

Vid problematisk skolfrånvaro följer skolan rutiner för ökad skolnärvaro. Det är viktigt att skolan följer närvarorutinens fem steg. När frånvaron fortsätter trots skolans åtgärder skickar rektor en anmälan om skolpliktsbevakning till Barn- och elevhälsan.

Mobilt team

Det praktiska arbetet med problematisk skolfrånvaro utgår från ett team som arbetar med elev, vårdnadshavare och skola utifrån Hemmasittarprogrammet. En förutsättning för teamets arbete är att det finns en stöttande organisation som följer upp arbetet och en tydlig struktur

som bygger på ett delat ansvar mellan Omsorgs- och socialförvaltningen och Utbildningsförvaltningen.

Framåtblick

Team

- Om det fortsättningsvis ska finnas ett team på Lidingö med fokus på elever med problematisk skolfrånvaro ska arbetet utgå från en manualbaserad metod. Lidingö Stad är certifierade i Hemmasittarprogrammet och förslaget är att fortsätta arbeta utifrån metoden för att säkra kvaliteten, vilket innebär att teamet ska vara utbildade av Magelungen Akademi. Teamet kan även ha en handledande funktion ut mot skolorna där stödet innebär handledning kring användandet av närvarorutinen. Projektet har positiva erfarenheter av samarbetet mellan Omsorgs- och socialförvaltningen och Utbildningsförvaltningen. Detta goda samarbete måste fortsätta.
- Erfarenheten visar att det är viktigt med kompetens utifrån uppdrag och att det måste finnas en vilja och glädje att arbeta med frågan. För att ytterligare kvalitetssäkra uppdraget ska de personer som arbetar i teamet ha en formell utbildning inom skola, familj och fritid.

Närvarorutinerna och uppföljning

- Den närvarorutin projektet tagit fram bör implementeras på skolorna och arbetet med att använda närvarorutinen bör tydligt deklarerars av Utbildningsförvaltningen. Skolorna kan behöva stöd i att komma igång. Workshops och besök på skolorna med lärare kommer behövas. Träffar med nyckelgrupper som rektorer och skoledare, kuratorer och specialpedagoger kommer hjälpa till att implementera närvarorutinen. På varje skola behöver det finnas ansvariga för arbetet med närvarorutinen, som följer upp och kan vara ett bollplank för övrig personal.
- Elevhälsan har ett viktigt uppdrag i arbetet med skolfrånvaro och kan vara det bollplank för lärare och personal. Kurator, psykolog, skolsköterska, läkare, specialpedagog och rektor är nyckelpersoner och kan fungera som ett stöd i frågan.
- Närvarorutinen och dokumenten efter projektet ska enligt projektplanen som godkändes av styrgrupp, förvaltas av Barn- och elevhälsan. Det behöver också finnas ansvariga som följer skolornas arbete med närvarorutinen. Projektets förslag är att det skapas en struktur för detta där ansvarig besöker skolorna och följer upp arbetet.
- Systematisk uppföljning som innebär att frånvarostatistiken på Lidingös skolor sammanställs varje termin. Statistiken ska sammanställas och analyseras utifrån bestämda parametrar: Under vilka tidsintervall den ska tas in? vem ansvarar för vad? Vilken statistik är relevant? Vilka elever ska följas upp, gäller det elever som går skola i kommunen (fri/kommunal) och elever bosatta i kommunen men som går skola i annan kommun? Resultatet ska presenteras i den årliga kvalitetsrapporten. Syftet med

att närvarostatistiken finns i kvalitetsrapporten är att politiker ska få kunskap om hur det ser ut på Lidingö.

Mellanstation, utvecklingsområde och samverkan

- Lidingö Stad behöver utreda behovet av en central mellanstation med uppdrag att ta emot elever som under en begränsad period behöver en annan skollösning. För elever med långvarig problematisk frånvaro kan steget att gå tillbaka till klassen vara för stort. Arbetet i mellanstationen ska ske i nära samarbete med hemskola och personalen ska vara specialutbildad och ha mycket goda kunskaper och erfarenheter i arbetet med elever med extra ordinära svårigheter. I mellanstationen ska det finnas personal från både Omsorgs- och socialförvaltningen och Utbildningsförvaltningen.
- Samarbetet mellan fritidsgårdarna och skolorna är en framgångsfaktor i arbetet med att fånga upp de elever som har hamnat i ett frånvarobeteende. Arbetet med elever som har en psykosocial problematik behöver utvecklas. Vi tror att sammanslagningen mellan delar av Kultur- och fritidsförvaltningen och Utbildningsförvaltningen blir en viktig del i detta. Dessa elever fångas upp av närvarorutinen men att arbetet med eleverna behöver ses över och utvecklas. Den dialog som pågår mellan Utbildningsförvaltningen och Omsorgs- och socialförvaltningen kommer även att bidra till utvecklingsarbetet.
- Projektets arbete har efterfrågats av Hersby gymnasium och ett fortsatt arbete kring skolfrånvaro på gymnasiet behöver utvecklas.

Organisation

- Det behöver finnas en ansvarsgrupp inom Barn- och elevhälsan som tar emot anmälan om skolpliktsbevakning och som samarbetar med skolorna och har god kunskap om de elever på Lidingö som har behov av extra stödåtgärder och är föremål för en insats. I ansvarsgruppen bör det finnas kompetens från Omsorgs- och socialförvaltningen.
- För att det fortsatta arbetet med elever med problematisk skolfrånvaro ska ha framgång är det samarbete som påbörjats mellan förvaltningar och nämnderna fortsatt viktigt. Förvaltningarna och nämnderna behöver fortsätta satsa på och vidareutveckla samarbetet.

Lidingö 2017-12-15

